

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

Kako je v Cantonu

Canton, O.—Ker sem pred par tedni obljubil oni naši Primorki, ki me je z marelo na cesti dregnila v rebra in ugrizla, naj pišem kaj o naši naselbini in društvenem gibanju, to storim, da ne bodo drugi mislili, kot se je ona izrazila, da je Canton kakor zakotna, zaspala vas.

Društveno življenje v naši naselbini je tako kot pri drugih naselbinah, kjer je le dober duhat družin. V večjih naselbinah je mogoče marsikaj napraviti, pri nas pa ne, ker je nas premalo. Živimo pa vseeno.

V naselbino sem prišel šele pred enim letom—prej sem živel devet milj iz mesta. Moja naveda je, da se držim v ozadju, dokler gre pri društvu vse "ok" —v ospredje se vrinem le takrat, ko vidim, da sem potreben. Pa tudi moje delo je nekoliko odgovorno, da se ne morem udeleževati društvenih sej.

Tukaj je nekaj, kar je vredno omeniti. Kritika ni vselej na mestu, včasih pa je potrebna, in to posebno pri ljudeh, ki imajo boljše izobrazbo. Kritika je namreč šola, iz katere se človek mnogo nauči, le pri manj izobraženih ljudeh navadno naleti na odpor.

Ko so se pred leti pričela ustanavljati prva angleško govilna društva, se je tudi v naši naselbini takoj pojavilo gibanje za tako društvo, kar je bilo hvale vredno. Takrat je bilo naše društvo 315 SNPJ v najboljšem razmahu, mladina pa tudi ni bila odrasla, da bi mogla sama posloovati brez starih članov.

Kot sem že omenil, je v naši naselbini le dober duhat slovenskih družin. In ker je naše društvo takrat cvetelo, sem bil in tudi večina drugih članov mnenja, da bi bilo najbolje, da ostanemo skupaj pod eno streho, pod eno številko in da se počasi pričnemo uvajati poslovanje v angleškem jeziku. Bil sem za to, ker sem bil prepričan, da je v skupnosti več prijateljstva in boljši napredek. In tega mišljenja sem še danes, ker vem in sem vedel takrat, da v malih naselbinah je napredek in trdni skupnosti.

Dokler se ni društvo razcepilo, sem bil precej aktiven, potem sem pa izgubil veselje. Bilo mi je težko, ko sem videl, da se bo tako življenja polno društvo kot je bilo naše samo sebe ubilo. In od takrat do danes ni bilo še nobene skupne prireditve, ki bi dala po iskrenem prijateljstvu.

Obe društvi imata danes par zmernih mladih članov, v katerih je vsa naša nada. Najbolj aktivni in zmorni mladi člani, ki imajo boljše izobrazbo in ignorirajo ignoranco, so pri naših dveh društvih sledeči: Landy Frankovich, Delka J.—prej Frankovich, Jolanda Dacar (Grbec) in Molly S. Dodich. Taki mladi člani, od katerih zavisi bodočnost naših društev, so vredni priznanja.

Zdaj pa nekaj o našem mestu. Oficialni Canton je imel 130,000 prebivalcev, ampak to število ne drži več. V zadnjih par letih se je v naše mesto namreč priselilo več tisoč delavcev z družinami in samskih.

Canton ima 113 različnih industrij, kar je za tako mesto precej; med temi industrijami je tudi par težkih. Trgovina je večinoma v rokah sinov Judeje, med katerimi je eden moj dober prijatelj. Ta moj dolgoletni prijatelj je rodom iz Pardubice na Češkem. Njegov oče je bil kot mladenič vrtar na grofiji Večere, katero ime poznamo iz knjige "Tragedija v Meyerlingu".

Michael Chok.

Ali ostane po starem?

Bellingham, Wash.—Čitam novo Adamičevo knjigo "My Native Land". Po vsem tem sodim, da sedanje vlade v izgnanstvu ne bodo zmoglo zadostiti potrebam svojega ljudstva. Posebno pa tega ne bo zmogla jugoslovanska ubežna vlada. In tudi to ljudstvo, ki se sedaj bori proti nacifašizmu in trpi, ne bo hotelo vlade, čeprav je priznana po Churchill in Roosevelt. Gotovo je, da bo jugoslovansko ljudstvo iskalo pomoči pri Rusiji, da jo reši take vlade.

Veliko se piše o Balkanski federaciji, a na kakšni podlagi naj sloni, tega pa ni slišati in ni nič zapisanega. Govori se le, naj bo demokratična, kar pa ne garantira, da bo stari sistem odpravljen. Pod tem sistemom bodo še v bodoče lastniki dobrin na eni strani, na drugi strani pa brezpravna masa. Vprašanje je, ali bo šla Rusija na pomoč tej brezpravni masi?

Konferenca v Moskvi je zaključila—kot jaz razumem—da ne sme biti nobenega vmešavanja s strani velikih vlad: vsako ljudstvo naj samo odloči, kakšno vladno hoče imeti. Edino, kar se zahteva, je to, da mora biti na demokratični podlagi.

S tem izidom ne bomo prišli nikamor, to je jasno. Vse bo ostalo po starem: lastniki bodo ostali isti ali pa njih nasledniki. Meje se bodo prestavile in vlade bodo pod znakom "demokracije" zopet prišle na svoja mesta; ako že ne bodo iste osebe, bodo pa druge z istimi željami in aspiracijami, seveda pod novo znakom.

Kajpada, Amerika bo skrbela, da napravi red; najprej naj pošlje hrano, potem pa druge potrebščine, sčasoma, ko si te vlade opomorejo, bodo pa plačale Ameriki, to se pravi, ameriškim kapitalistom. Vlada bo kupila živeža in vlada mora obdavčiti, da kupi to in ono. Vlada je ljudstvo in ljudstvo je vlada. Tega ne smemo pozabiti, ako se nečemo skregati sami s seboj.

Res je tudi, da je vsak razumen človek za demokracijo. Ampak konflikt je v tem, ker bogati industrialci kontrolirajo vse industrije in javne naprave, posebno pa pazijo na nižje in višje šole, kaj se tam mladini vtepa v glavo. V industrijah pazijo, da izobražen delavec ne dobi dela. "Izobražen" pomeni v njih jeziku delavec, ki razume nekaj več o narodnem gospodarstvu in političnem ustroju države. V to kategorijo spadajo vsi, ki so socialističnega prepričanja, sploh vsi—"rdečkarji", ki so ob enem "komunisti" v njih jeziku. To vemo že dolgo časa.

Ali kako bo po tej vojni? To je glavno vprašanje. Ali bosta ostala še dva razreda? Kaj bo Stalin napravil, je drugo vprašanje, in sicer neglede, kaj so zaključili na moskovski konferenci. Saj je svet videl že mnogo konferenc. Stalin si ne želi nič drugega bolj kot miru. In to bo tudi zdaj zahteval. Kaj drugega je še zahteval na moskovski konferenci, mi ne vemo—nič ne ve. Zatorej se le ugiha, da "vse še ni jasno."

Tudi jaz ugibam in verjamem, da bo šla USSR za tem, da mir tudi zagotovi, kakor tudi to, da bo šla na roko vsem narodom, ki se izrečejo za priključitev k Sovjetski uniji. Razume se, da bo večina za to—izjema bodo le oni, ki se smatrajo za "nadljudi". Le na ta način bo mogla Rusija upostaviti pravo ljudsko kooperacijo v ekonomiji. A najprej mora biti upostavljen trajen mir.

George Goralk, 493.

O ljudeh, ki se boje svojega imena

Cleveland, O.—Sem naročnica Prosvete in več drugih listov, ker zelo rada čitam dopise in sploh vse, kar je tiskanega od prve do zadnje strani. Torej sem čitala tudi oba dopisa Mary Widmar, v katerih je odgovarjala na anonimno pismo, ki ga je prejela od "prijatelja" ali "prijateljice". Taki ljudje, ki se boje svojega imena in pošiljajo pisma brez podpisa, so vredni vsega obsojanja. Enkrat sem bila že sama po nedolžnem obdolženja in gnana na sodnijo radi nekega anonimnega pisma.

Mary Widmar, ti nisi edina, ki si prejela tako pismo. Jaz sem prejela že tri pisma brez podpisa. V prvem pismu mi neka oseba piše za zblabljenje. Drugi dve pismi je pisala sama vragovka. Ker ji nisem hotela odgovoriti, je poslala odprto dopisnico, toda ne na prejemek mojega pokojnega moža, katerega nosim. Nisam vzroka, da bi se sramovala mojega sedanjega prijatelja, ker sem mojega pokojnega moža v resnici ljubila in tudi na njegovo

vas sem ponosna. To se vidi, koliko izobrazbe ima taka oseba.

Sedaj pa malo o Strabanu, Pa., kjer sem živel 21 let. Ko sem šla tja spomlad po opravih, kajti tam imam še svoj dom, srečam mojo prijateljico. Vprašam jo, kako mrs. Drenik, ki je bila operirana na slepih in je takrat ravno prišla domov iz bolnišnice. Prijateljica mi pove, da se nič kaj dobro ne počuti, kajti je prejela pismo brez podpisa zelo žaljive vsebine. Ker sem tudi jaz blizu nje živel—bila sem skoraj sosedja—jo poznam kot dobro ženo, ki nikomur nič slabega ne govori. Šla sem jo obiskat in je tudi meni omenila, da je prejela anonimno pismo iz Clevelanda.

Torej ta žena, ki je v dobrem letu okusila toliko gorja—moj ji je umrl, dva sinova sta šla k vojakom, kakor tudi zet, potem pa je bila še operirana—pa jo neka zlobna oseba ne pusti na miru. Gotovo se sramuje svojega imena, ker se ne podpisuje. Vidi se tudi, koliko poštenosti ima. Oseba, ki pošilja taka pisma, gotovo nima sinov ne bratov v vojni.

Povem v obraz vsem tistim, ki pošiljate taka pisma, da je sramota, da vas nosi ta svobodna zemlja, kajti je niste vredni, kakor tudi ne, da se naši sinovi bore za vas. Prosim vse Strabane, ki prejema taka pisma iz Clevelanda ali od kjerkoli, da jih takoj vržete v razbeljeno peč in naj tam hudoba gori. Prej so taka pisma hodila iz Strabana, zdaj pa hodijo iz Clevelanda. Slišala sem, da je tudi mrs. Ludvik prejela tako pismo, odkar se je preselila iz Strabana v Cleveland. Oddano je bilo na pošti 23. oktobra. Ta oseba mora biti zelo zavistna, ker pošilja taka pisma. Pozdrav vsem Strabančanom.

Frances Frank.

Koncert Preradoviča

Gary, Ind.—Tukajšnji hrvaški pevski zbor Preradovič prireja na Zahvalni dan, 25. novembra koncert z opereto "Blago". Koncert se vrši v Hrvatskem domu, 23 Washington st., pričetek ob osmih zvečer.

Glavni igralci v opereti so: Dobroznana slovenska sopranistka Louise Ahacin Kelemenec, altistinja Rose Babilla, basist Viktor Kapetanovič, tenorist Walter Kazich.

Zbor Preradovič uljudno vabi vse Jugoslovane iz Garyja in okolice na ta koncert. Vabljeni so tudi Cikažani. Odbor.

Barbičeva kolona

Cleveland.—Jutri je sobota. Zdaj je nekaj meseci pričnem delati ob sobotah šele ob osmih, dočim me petelin kliče druge dneve že ob pol petih, ob štirih in včasih še prej. In tako se mi zdi, da sem vsaj en dan v tednu bankir, kakor Tone Grdina. Radi tega vam bom nočjo povedal, kako se nam godi tukaj v Clevelandu in kako Franku Keržetu v New Yorku.

On pravi v svojem pismu v Enakopravnosti z dne 4. novembra takoj od začetka: Smo povprečno po trideset let ali več v Ameriki. Ne samo smo, marveč mislimo tudi ostati. (Frank Keržet torej ne misli iti v Rusijo, čeprav se tako navdušuje zanjo.) Dalje pravi, da je naša dolžnost, da najprej varujemo in branimos deželo, v kateri smo, torej Ameriko, kajti mi smo neločljivi del ameriškega naroda. Amerika je torej naša domovina. Tako je zapisano v Keržetovem umotvoru.

Torej ne bo nič hudega. Meni ne bo treba kolektati za one navdušene komuniste in prijatelje Sovjetske unije, kajti ne izgleda, da se bodo takoj po vojni podali v naročje velike slovenske matere—Rusije. Sem prav siguran, da so ti rusofili skoraj bolj zadovoljni s to ameriško konstitucijo kot je urednik Prosvete, ali pa ta dopisnik. Vse, kar ti ljudje delajo, je to, da žvečijo "gum" v prid Sovjetske unije. S tem ji hočejo pokazati pravo materinsko ljubezen. Pa spreminjajo jedra in plovejo naprej po drugem vetru. V eni sapi izpovedujejo svojo veliko ljubezen do "velike slovenske matere" Rusije, v drugi sapi pa izpovedujejo svojo ljubezen do njih mače—Amerike. To delajo iz razloga, ker vedo, da se jim bodo godi pri mačehi kot pa bi se jim godilo v sovjetski Rusiji,

kajti tam muški nimajo avtov po \$1200 ali še več. Oni so zadovoljni, če imajo konja, da jih fura po cestah, v zimskem času pa s sankami.

Da, naši komunisti in sopotniki bi se res težko privadili v Rusijo, njenim točkam in pravilom bi se pa sploh ne mogli; in ker bi se oni ne mogli privaditi, naj spada tja pa naš starokrajski jugoslovanski narod, ki ni vajen drugega kot repe, korenja, malo fižola in črnega kruha. Zanj bo še dobro pri materi Busiji. Mi tukaj pa hočemo "pork chops", "lamb stew", kranjske klobase, ohlajali ali californijski vino in v Ameriki izdelano pilsensko pivo; seveda, malo rakije je tudi dobro, čeprav imajo Rusi tudi vodko.

No, kaj bi pa ti storil? bi me vprašal Ivan Zlotov, ki je bil prijatelj Browderja. Kaj bi storil? Vprašal bi one v stari domovini, pod kakšno upravo bi rajši spadali: pod ameriško ali rusko. In ako bi jim dovolili splošno glasovanje, bi 99% odglasovali za Ameriko, kjer bi se jim vsaj toliko dopadlo kot se Francetu Keržetu, ki je tukaj že nad 30 let.

Čikaški Frank Udovih, ki prej prečita moje dopise kot jih pelje na pošto, je čital tudi onega, ki sem ga poslal o onih, ki nočejo "ajnikati", dokler jih ne prisili "draft board", ali pa mlada žena, s katero se je ta ali oni skregal. Tak "adut" je tudi neki Arkanzanski v okraju Poinsett, ki je oče sedmih otrok, toda zadnjih osem let ni delal drugega kot pil lemonov sok in se kregal in ljubil z ženo.

Kot je poročal United Press z dne 4. novembra iz Washingtona, je žena pisala Selective Service Boardu ali naborni oblasti, naj vendar vzamejo njene ga moža v armado. "Moj mož mi je rekel, naj vam pišem, da mora on skrbeti za najino veliko družino. On ne zna čitat in zato mu ne povejte ničesar, kar vam pišem. Samo vzemite ga. On je moja nadloga in zame ni storil še nič drugega kot to, da se vedno prepira in pije lemonov sok, odkar sem ga vzela pred osmimi leti, jaz pa moram skrbeti za njegovih sedem otrok. Morda ga boste vi pripravili do tega, da bo nosil puško. On ni dober za drugega kot da lovi verice in prazni skledo. Torej le vpokličite ga. Jaz potrebujem hrano in njegovo posteljo za otročičke. Nikar mu nič ne povejte, samo vzemite ga in pošljite ga daleč, kakor se vam zdi potrebno..."

Well, ta ženička je bila uslišana in njen "dedec" je bil sprejet v armado, čeprav se je izkazal s pismom, da je "bona fide" mož dobre žene in skrben oče sedmih otrok. Torej če se bojiš iti v vojno za svojo domovino in imaš ženo, nikar ji ne ugovarjaj, če si star manj kot 65 let. Samo reci: "Yes, darling, yes, yes—I'll do it."

Že več tednov so se vozile z mano po St. Clairju tri dekleta. Te dni sem jih pa vprašal, če so Slovenke. Vedel sem, da niso rojene v naši metropoli in res niso. Najprej so rekly, da prihajajo iz Uniontowna, potem sem pa izvedel, da so iz Masontowna, Pa. In sicer so Mae in June Stamberger in Antonia Zadel. Rekle so, da so članice SNPJ in mama čita Prosveto. Povabili sem jih na našo društveno veselico. Uposlene so pri Leese Neville na E. 55 st. blizu Hamiltona in St. Clairja.

Iz Berlina so poročali, da naši vojaki v Italiji zasledujejo Nemce ponoči s kraljimi zvocih, Američane pa da vodijo Italijani. Kaj vsega si še domisljivo v Berlinu. Mogoče so slišali kravje zvonice na Gornjem Štajerskem na alpskih planinah, kjer je bilo včasih dosti krav.

Čitali smo, da je mornarični tajnik Frank Knox povedal na nekem shodu v New Yorku, da mora Amerika tudi po vojni obdržati prisilno vojaščino za vse fante in dekleta. Zopet drugje čitamo v časopisu, da je ongi McCarty rekel, da je ta svetovna vojna zato, da bo napravila konec vojnem v bodoče. Torej mi ne vemo, zakaj naj bi se pripravljali na vojno, če jih pa v bodoče ne bo več. Vsekakor je razvidno, da je Knox pohajal v šolo pruskim militaristov in hoče po vojni osedlati Ameriko z militarizmom. Bati se je, da bo

vojna producirala v tej deželi dosti Knoxov.

Nekateri pravijo, da se naš urednik Prosvete spreminja, ker ima vedno kaj proti ruski diktaturi in je nikakor neče hvaliti. Slučajno sem oni dan pogledal uredniški članek z dne 8. novembra 1938 in kaj čitam? "Ljudje—velike mase ljudi—mislijo, da je dobro, če žrtvujejo svobodo za zaščito, pa so se prevarili. To se ponavlja skozi vso znano zgodovino. Najnovejši poskus, naj večji te vrste, se danes dogaja v Rusiji, Italiji in Nemčiji. Ne vemo, koliko materialne zaščite imajo danes sovjetski ljudje, vemo pa, da svobode nimajo razlozke kroga na vrhu, ki jo imajo..."

Torej urednik Prosvete ni imel rad ruskega sistema vladanja pred to vojno. Kako naj ga sedaj prisili, da se ga bo privadil? In siliti ga v nekaj, kar se mu ne dopade—kakšna svoboda je to?!

Frank Barbič.

Izkušnje starega
naseljenca

Piše rojak s severozapada

VI.

Ze sem računal, koliko bom zaslužil in prihranil to leto, koliko drugo leto. In čeprav sem rekel doma, da me oče ne bo nikdar več videl, že sem si silil, kako se bom čez par let neke nedelje popoldne, ko bo vsi kmetje zunaj, pripeljal domov kot gospod z lepimi konji. Pozdravil se bom samo z bratoma, sestrico in teto, če bo še živa. Očetu bom pa močle pokazal lice, po katerem me je udaril in radi tega iz mene naredil gospoda. Ali moje lepe misli šle kaj kmalu v Atlantsko morje...

Neko noč, ko smo bili že po tednov na morju, sem slišal, kako pitana toliči na moja vrata. Klic me je, naj grem brž ven, če se parnik potaplja. Skočil sem iz postelje, potegnul samo hlače in ven. Izgledalo je kot parnik na mestu stoji. Samo v tistem trenutku je bil kakšna svetilka. Razen mene in kapitana ni bilo videti žive duše na parniku, doli na vodi pa sem slišal jok žena in otrok.

"Kaj to pomeni, kapitan?" me vprašam.

"Nič se ne boj, dečko mo. Meni se spodobi iti zadnjemu parniku. Tebe nisem hotel poklicati, ker hočem, da boš mano, kajti bova bolj varna kot na najboljšem parniku. Vzemto vrv in boš kmalu videl, vem, kaj govorim."

"Kaj se res parnik potaplja?" ga vprašam.

"Ja, v 20 ali 25 minutah bo na dnu morja," reče mož tak enostavno kot da ga nič ne briga.

Jaz z okrog 50 čevljev dolg vrvjo na rami, kapitan pa z bojem in sekiro v roki. Greva naravnost tja, kjer je bil privzan prej opisani hlood. Ne da kaj rekel, je kapitan preselil vrvi in hlood je padel v vodo. Potem sva šla na drugo stran parnika, kjer je prav tako naredil z drugim hloodom. Potem je en konec moje vrvi privzel za boj, sekirno in še nekaj drugih reči in vse spustil v morje. Drugi konec vrvi je držal v roki.

"Sedaj, moj dečko, bom držal ta konec vrvi, ti se po nji v morje spusti, potem pa še jaz skolim v morje."

Samo v spodnji obleki in v hlačah se po vrvi spustim v morje. Z eno roko sem držal vrv, z drugo pa malo plaval. Pljuska kapitan je bil pri meni. "Daj mi vrv, dečko moj in plujvaj malo daleč od parnika, kajti voda bo naju potegnila v morje, če bova preblizu, ko bo naš parnik doli. No, sedaj sva pa daleč. Ne muči se nič, samo toliko plavaj, da ostaneš na vodi. Ko hitro parnik utone, bova plavala nazaj, kjer upam, da bova še hlood našla na vrhu. Voda jih bo sicer potegnila doli, ko bo parnik potopil, toda bosta kmalu prišla na površje."

Citatelj bode morebiti mislil, da sem bil v strahu. No, prav nič se nisem bal. Kakor sem videl, je bil kapitan mornar od glave do pete in njemu sem popolnoma zaupal, kar videl sem da ve, kaj dela. Najbolj grozno je bilo to, ker je bilo ponoči in se je zelo malo videlo. O drugih mornarjih in potnikih ni bilo...

(Daleč za 2. strani.)

"Ljudstva bodo odločevala --"

Dne 7. novembra je Jože Stalin, predsednik sovjetske vlade in maršal armade, izjavil v svojem govoru ob priliki 26-letnice boljševiške revolucije v Rusiji, da je med vojnimi cilji Sovjetske unije, Amerike in Velike Britanije, kakor so se dogovorili na moskovski konferenci, tudi sledeča točka:

"Osvoboditev okupiranih evropskih dežel—vsevir Poljako, Francijo, Belgijo, JUGOSLAVIJO (podčrtalo uredništvo Prosvete), Čehoslovakijo in Grčijo—in vsem tem deželah mora biti dovoljeno, da si same volijo obliko svoje vlade."

Tako je slovesno izjavil Jože Stalin 7. novembra 1943, na dan največjega praznika sovjetske Rusije, ki je tam toliko kot je 4. julij v Združenih državah.

Dne 15. novembra je pa prvič izpregovoril ameriški državni tajnik Cordell Hull, odkar se je povrnil v Washington s konferenco v Moskvi. Govoril je na sestanku s časnikarji v državnem departmentu in med drugim je rekel v bistvu isto, kar je devet dni prej izrekel Stalin. Edina razlika v Hullovih besedah je bila, da je rekel:

"Vse evropske dežele imajo na temelju moskovskega sporazuma pravico, da si lahko same volijo obliko svoje bodoče vlade."

Državni tajnik Hull je torej potrdil Stalinovo izjavo z edino razliko—kakor prej rečeno—da je vključil VSE evropske dežele, dočim je Stalin omenil "okupirane dežele" in izrecno imenoval šest dežel. Po Hullovem tolmačenju spadajo med VSE evropske dežele tudi baltiške dežele, katerih Stalin ni omenil.

Zdaj je treba, da se angleški zunanji minister Anthony Eden potrdi v bistvu Stalinovo izjavo z dne 7. novembra. Ta izjava je v popolnem soglasju s principi demokracije. To se pravi, da soglašajo z demokracijo—na papirju in na jeziku.

Kako bo v praksi? To bo pokazala bližnja bodočnost.

Državni tajnik Hull je dejal, da demokratični vzorec Italije, ki je izrecno imenovan v moskovskem sporazumu, velja za VSE evropske dežele. V Stalinovi izjavi ni tega. Sicer pa za zdaj ni toliko važno, kaj kdo govori—važna so in bodo dejanja.

V Italiji se do danes razvija politična situacija v smislu moskovske konference. To je treba priznati in z veseljem podčrtati. Fašistični maršal Badoglio in fašistični kralj Viktor Emanuel ne moreta nikamor s svojim režimom, ker ju zavenziki nočejo podpirati. Če ostanejo zavezniki pri tem, bo Italija še letos demokratična republika.

Kaj pa Jugoslavija? Prepričani smo, da se bodo Slovenci in Hrvati prav gotovo izrekli za demokratično republiko, če bodo po OSVOBODITVI smeli svobodno voliti. Kaj bodo storili Srbi, ne vemo.

Naša vojna na Pacifiku

Naše časopisje daje prvenstvo poročilom z bojišč v Evropi in šele v drugi vrsti poroča o poteku ameriške vojne z Japonci na Pacifiku. To je razumljivo. Vsi naseljenici v Ameriki, ne samo Slovenci, se najbolj zanimajo za usodo svojih starih krajev in najraje zasledujejo vesti o poteku vojne v Evropi.

Drugi vzrok, ki je tudi razumljiv, je vedno večji senzacionalni značaj evropske vojne, ki zaznamuje propadanje Hitlerjeve oborožene sile, posebno v Rusiji. Na drugi strani so dnevna poročila o vojni na Pacifiku veliko manj spektakularna; bojevanje na pacifičnih otokih je še vedno zelo počasno in glavni spopadi so na morju in v zraku.

Kljub tej neenakosti je ameriška vojna na Pacifiku prav tako važna ne samo za Ameriko, temveč tudi za vse Združene narode, kakor je vojna v Evropi, na Atlantiku in na ostalih bojiščih, kjer koli že so. Ta važnost velja tudi za ameriške Slovence, katerih sinovi—in teh je na tisoče—se bojujejo na Solomonih, Novi Gvineji in še kje.

Dokler ne bo Japonska premagana, ne bo konca vojne za Ameriko in za slovenske vojake ter pomorščake na Pacifiku neglede na to, koliko časa prej kapitulira Hitler v Evropi; dokler japonska oborožena sila na suhem, morju in v zraku ne kapitulira brezpogojno, ne bo miru za Združene narode. Vojna se bo nadaljevala.

Vojaki veččaki se večinoma strinjajo, da še ne vidijo znamenj japonske kapitulacije; najnovejša napoved nekaterih ameriškega visokega častnika je, da bo vojna z Japoncem trajala do konca leta 1945. Večje, prave ofenzive proti Japoncem sploh še ni bilo—in če bo prihajajoča ofenziva pometla Japonce iz Burme in Siama do prihodnje pomladi, bo zelo uspešna. Vojaki veččaki pravijo, da japonska oborožena sila ne bo končno poražena na otokih Pacifika, pač pa na celini Azije, tamkaj se bodo morale vršiti odločilne bitke.

Teren in klima na Pacifiku in v Evropi sta kakor noč in dan. O tem smo že pisali v Prosveti. Niti najsevernejša ruska zima ni tako strahna, kakor je tropična vročina na Solomonih in Novi Gvineji. Evropsko podnebje je v glavnem enako ameriškem in ne prizadeva ameriškega vojaku posebnih težav. Vse drugače je na Pacifiku—in tropičnih džunglah, kjer se ljudje dobesedno kuhajo v vroci sopari, tja so močvirnata in udarajoča, goščava pa je polna strupenega mrisa in razne, golazni. Teren in klima sta tamkaj za Američane hujši sovražnik, kakor pa so japonske krogle. Ameriški belokozci, ki uspešno prestane vse te težave in se vrne zdrav s pacifičnih otokov, je zares pravljanak.

Osemdesetletnica

Lincolnovega
gettybsburškega govora

Danes (19. novembra) poteče osemdeset let, odkar je predsednik Lincoln stopil na majhen lesen oder na odprtem polju pri Gettysburgu, Pa., in prečital pred več tisoč poslušalci kratek govor, ki je v teku let postal najslavnejši dokument v zgodovini Amerike.

Štiri mesece prej, julija 1863, se je na tistem polju pri Gettysburgu vršila največja bitka v ameriški civilni vojni. General Lee, vrhovni poveljnik upornih konfederalcev na jugu, je tamkaj prvič stopil s svojo armado na tla Pennsylvanije, na tla sovrage, toda armada Unije pod poveljstvom generala Granta ga je potolkla v hudi in krvavi bitki in premagani konfederalci so se umaknili nazaj v Virginijo in nikdar več se niso pokazali na severu. V tej bitki se je odločila usoda civilne vojne, dasi takrat še ni bila znana ta resnica. Vojna je potem še trajala 21 mesecev, ampak udarna sila upornikov je bila zlomljena pri Gettysburgu.

V novembru 1863 je vlada posvetila gettybsburško bojno polje za vojaško pokopališče, na katerem leži na tisoče in tisoče unijskih vojakov. Še za časa posvečitvenih ceremonij, štiri mesece po bitki, so pokopavali mrlice—toliko jih je bilo.

Glavni govornik ob tej priliki je bil Edward Everett, bivši senator iz Massachusettsa; govorila sta tudi dva generala. Na odru poleg Lincolnovega sta bila tudi vojni tajnik Stanton in zakladniški tajnik Chase. Everetov govor je obsegal 54 popisanih listov in trajal je čez eno uro. Lincolnov je bil spisan na enem samem listu—vsega skupaj 266 besed—in je trajal menda tri minute.

Lincoln je spisal svoj govor v vlaku, ko se je peljal v Gettysburg iz Washingtona. Ta originalni rokopis govora je shranjen v kongresni knjižnici v Washingtonu, kjer je pod steklom na ogled vsakomur. Na rokopisu se vidi popravki, ki jih je Lincoln naredil po nasvetu Stantonovega, kateremu je pokazal svoj govor, predno je stopil na oder, kakor piše Carl Sandburg v svoji obsežni biografiji Lincolnovega. Med popravljanjem rokopisa je Lincoln tudi pripisal besede "under God," katerih originalno ni bilo v rokopisu. Po skončanem govoru je Lincoln naredil v Gettysburgu dva prepisa popravljenega rokopisa in oba ta prepisa sta do današnjega dne v privatnih rokah. Eden teh prepisov je v Chicagu. Pred več meseci je državni ravnatelj javnih šol v Illinoisu organiziral kampanjo med šolarji po vsej državi za nabiranje prispevkov, s katerimi bodo kupili omenjeni Lincolnov rokopis in ga shranili v državnem muzeju v Springfieldu. Cena tega rokopisa z gettybsburškim govorom je \$65.000.

Kako malo so pred 80 leti dali na Lincolnov gettybsburški go-

vor, je pokazal ameriški tisk. Nekaj dni po ceremonijah v Gettysburgu je neki dnevnik iz Harrisburga, glavnega mesta Pennsylvanije, objavil skoro v celoti dolgi Everetov govor in govora dveh generalov, na koncu poročila je pa omenil v eni vrstici: "Govoril je tudi predsednik Lincoln..." To je bilo vse. Niti ene besede Lincolnovega govora! Konservativni ameriški tisk je takrat zavzel napram Lincolnu enako stališče, kakor ga danes zavzema napram predsedniku Rooseveltu. Neki obkurni harrisburški tiskar je bil edini časnik v Pennsylvaniji, ki je takoj po slavnosti objavil Lincolnov govor v celoti.

Zgodovina je pa dala slavne- mu Lincolnu priznanje, da je bil njegov gettybsburški govor—največji dokument demokracije. Kadar koli kdo danes poudarja bistvo demokracije, citira za ključne besede slavnega Lincolnovega gettybsburškega govora: "... da vlada ljudstva, po ljudstvu in za ljudstvo ne sme izginiti s sveta..."

Čez drn in strn

Zvonko A. Novak

Sforza in Salvemini. — Ko je laški grof Sforza še pridno ključke svetil v Washingtonu in drugod po tej deželi, med tem ko smo se mi Slovenci na vso moč klali in se še koljemo radi vprašanja jugoslovanskih partizanov, je naša naivna širša javnost kaj rada poslušala njegovo omledno pesem zagrizene laške irendente ali nenasitne laške pohlepnosti po tuji zemlji, kar je stari lajsjak znal tako spretno zaviti v belo rjuho ameriške demokracije in smrtnega sovraštva do Mussolinijevga režima, ne da bi le kolikšaj ošvrknil pri tem visoke cerkvene sokrivce v Rimu.

Ta skrajno posrečena ukana mu je z njegovo grofovsko "častjo" vred odprla vrata pri najvišjih krogih v Washingtonu, ušla v svoje mreže celo mnoge napredne Amerikance in oboje pridobila za njegov irendentizem, ki se seveda v prvi vrsti nanaša na slovensko, oziroma slovensko Primorje — na Gorico, Trst in Istro.

Stari politični spletakar se je tako prikupil odločujočim činiteljem v naši prestolnici, da se je mogel sredi svetovnega vojnega vrtinca vrniti v svojo domovino, kjer je začel na podlagi svojih "demokratskih" načel zapet netiti in podpirati vso pohlepno laškega irendentizma, da tako pridržal za laško deželo poleg šestletnega fantka savojkega semena tudi slovenski svet, ki je strašno trpel in krvavel pod kruto laško oblastjo že tedaj, ko je bil še on sam v laški vlad.

Znana laška pohlepnost po tuji, slovenski zemlji ne pozna nobene pravičnosti, nobenih meja. Grof Sforza je posebej nenasitne pohlepnosti in če bo po njegovem, bo ostalo slovensko Primorje tudi po tej vojni nesrečna drajna laške nestre-

Glasoviti Lincolnov gettybsburški govor se glasi: "Preteklo je štirikrat dvajset in sedem let, ko so si naši očete omislili novo državo, spočeto v načelu, da so vsi ljudje porojeni svobodni in enakovredni. Danes smo se zbrali na velikem bojišču sredi velike vojne, katera ima preizkusiti, če država, tako zamišljena in spočeta, lahko dolgo obstoji. Zbrali smo se tukaj, da posvetimo košček tega bojišča kot zadnje počivališče za one, ki so tukaj padli zato, da država lahko še živi. To je popolnoma pravilno od nas, ampak v širšem pomenu mi ne moremo posvetiti tega prostora, ker so ga že posvetili funaki moške, ki so se tukaj bojevali in mi ne moremo ničesar več dodati njihovu posvetilu. Široka javnost se ne bo dosti zmenila za te naše besede, niti se jih ne bo dolgo spominjala, ne bo pa nikdar pozabila na dejanje, ki je bilo tukaj izvršeno. Mi, ki smo še živi, se moramo posvetiti nedokončanemu delu onih, ki so se tukaj bojevali; mi moramo danes tukaj svečano zaključiti, da njihova spart ni bila zaman, da se naša dežela pod Bogom prebudi v novi svobodi in da vlada ljudstva, po ljudstvu in za ljudstvo ne sme izginiti s sveta."

nosti in zatiralnosti. Sforzovi računi so v tem oziru sklenjeni in ameriška pa angleška zaslomba mu je v njih zagotovljena. Edinole odločen in skupen nastop slovenskih Amerikancev mu jih more z rusko podporo še prekrizati. Le ruska vlada še ni priznala Italiji slovenskega Primorja. Naša sveta naloga je, da ga ji tudi po tej vojni ne bo. In če dosežemo to, bodo slovenski Primorci za vselej rešeni laškega jarma in združeni s Slovenijo. Rusija bo imela odločilno besedo v Evropi in tako tudi na Balkanu pa v njegovi okolici.

Drugi laški prerok, ki ga Amerika kolikor toliko vpoštevata, je Gaetano Salvemini. Ta bi se po svojih prejšnjih pisanjih lahko pričel med zagovornike in predstavnike naprednih nazorov. Med drugim je veliko pisal tudi o odnosih med Vatikanom in fašizmom. V teh spisih je pravilno ugotovil, da je bila vatikanska gospoda tesno povezana s fašizmom, čim je začel Mussolini rogoviti s svojimi črnosrajniki po Italiji in drugod. Napisal je marsikaj dobrega in koristnega. Nikoder ni bilo zaslediti laškega irendentizma v njegovih člankih in zdelo se je, da je on vse kaj drugega kakor grof Sforza. Tako sem ga sodil tudi jaz.

Ali ko sem v nedeljo prečital njegov članek "What Price Badoglio and the King?" v reviji "The New Republic" z dne 8. novembra, sem bil razočaran, pa sem sam sebi priznal, da sem se motil v tisti svoji sodbi.

Najprej pravilno zametuje Salvemini v tem svojem spisu Badoglija in kralja ter se ogreva za republiko. A v tej svoji vnemi se nenadoma prepusti laški pohlepnosti po slovenskem ozemlju z isto slepoto kakor grof Sforza, ko piše:

"Ko se Rim reši iz nemških

pesti, naj bi predstojniki osvobodnih pokrajin izbrali in poslali v Rim po enega delegata iz vsake pokrajine. Ti poslanci naj bi potem tamkaj nastavili začasno laško vlado, ki naj bi jo sestavljali popolnoma novi ljudje. Ljudje, ki niso imeli nikakršnih stikov s fašističnim režimom, niti niso nosili nobene odgovornosti v nemški zvezi, sklenjeni 1. 1939. Čistih rok in z glavo pokonec naj bi razveljavili pogodbo, ki sta jo vsilila laškemu ljudstvu Mussolini in njegova svojati. Tisti moške naj bi veljali za prijatelje Amerike in Anglije, ne pa za njune nasprotnike. Zavedali naj bi se dejstva, da ni Italija več vojaška sila in da zastran tega ne more zahtevati nesmiselnih predpavic. Do angleške vlade naj bi se obrnili le za to, da preneha po svojih agentih tajno delovati za politično odcepitev Sicilije od celinske Italije. Skušajo naj dobiti tudi ameriško in angleško zagotovilo, da se laško prebivalstvo Gorice, Trsta in zapadne Istre ne bo odrgalo od Italije in predalo Jugoslaviji ali kakakoli drugemu. (Podčrtanje je moje.)

Vsa Goriska je razen Gorice čisto slovenska. Meni je dobro znan ta biser slovenske zemlje. Vse zaledje tržaškega mesta je zano z njegovo okolico naseljeno s slovenskim prebivalstvom. V Trstu samem tvorijo ljudje laške krvi večino. To je res. Ali tudi to se ne da utajiti, da niso Tržančje nikoli marali biti laški državljani. Trst ne pomeni brez zaledja nič. Njegovo prebivalstvo bi prišlo brez njega kaj kmalu na beraško palico. Tega se presneto dobro zavedajo Tržančje. In tudi jim ni neznano to, da jim Italija tiste-ga zaledja dati ne more. Trgovinski promet iz severnih krajev, ne pa iz Italije, je življenjska žila tržaškega mesta. Za Slovenijo je Trst-tolikšnega življenjskega pomena, kolikšnega je Slovenija za Trst. Italija nima zanj nobene vrednosti.

Salvemini ne mara vedeti tega in v svoji napetosti pozabi na pravičnost, ki je podlaga vsem naprednim načelom. Predaja se slepo laškemu irendentizmu in tako caplja za grofom Sforzo. Oba sta žrtev nenasitne laške pohlepnosti po tuji zemlji. Oba ji služita pod krinko teh ali onih naprednih nazorov. Črna zanikujeta Sloven-cem pravico do lastnega sveta. Oba odobravata načelo politične grabežljivosti.

Sforza in Salvemini sta v tem oziru ptica istega perja.

Zmešnjava v Rumuniji

Bern, 10. nov. (ONA).—Iz Rumunije prihajajo poročila, da so v Bukarešti konzulati tujih dežel oblegani od ljudi, ki bi želeli zapustiti Rumunijo in se za-teči drugam.

Temu navalu na tuje konzulate, katerega so povzročili neprestani nemški porazi, je dala zdaj novega poudarka vest, da je nemška vrhovna komanda po zadnjih vesteh—po konferenci vseh vodilnih nemških generalov—sklenila, da se umakne prav do poljske meje.

Vojaška situacija, ki se z vsakim dnem slabša in postaja čedalje bolj obupna, je oživela s kupčijo s ponarejenimi potnimi listi. Neka podtalna organizacija, katere ime je Cercul Militar, je izdala na stotine ponarejenih dokumentov in je imela svoj urad prav v arcu Bukarešte, blizu poslopja lista Universal. Ko je policija zaprla ta urad, je našla velike množine potnih listov brez imen.

Ponarejen potni list z vsami potrebnimi vizami je stal baje pet milijonov lejev (približno 25.000 dolarjev).

Ob istem času pa prihajajo iz Besarabije begunci, kot široka reka se vlečejo, po ali pa na težkih vozovih, katere vlečejo z volovi. Zapukajo rusko ozemlje, katero so zasedli Rumuni. Za evakuacijo tega ozemlja so pripravili posebna taborišča za begunce v Kišinevu. Jazu in v Černovicah—v teh taboriščih zelo primanjkuje hrane.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

lo nobenega sledu; vseh je nekam zmanjkalo. Ako so ostali živi ali se potopili, še danes ne vem.

Enkrat je nekaj zašumelo in našega parnika je zmanjkalo na vodi. Voda naju je potegnila tja, kjer je bil prej parnik.

"Dobro, dečko, tu je en hlod, drugi pa tudi kmalu pride na površje," pravi kapitan. A jaz sem na hlodu ležal že skoraj pre-j kot je on izgovoril te besede, kajti hlod je ravno pod mano prišel na površje.

"Sedaj bova oba hloda skupaj zvezala in potem pa lahko na njih spala, dokler ne pride kakšen parnik in naju pobere. Dobro, da je voda mirna in topla," pravi moj ljubi prijatelj.

Privezala sva najprej en hlod, potem pa vrv ovila okrog drugega in sva jih skupaj potegnili. To urejeno, sva se zavlekla na hlode in potegnili drugi konec vrvi z zabojem, sekiro in nekaterimi drugimi reči na hlod. Vse to je kapitan privezal z vrvo na veje, ki so bile odžagane dva čevlja od debela.

"Dečko, sedaj sva lahko pa brez vsake skrbi. V skatli imava hrane in vode za par dni, denarja pa toliko, da se lahko desetkrat okrog sveta prepeljeva. Prej ali slej se bo prikazal kak parnik in naju pobral. Kje se ti bolj dopade: tukaj ali doma na Kranjskem?" se mož pošali.

"Ako je tukaj dobro za vas, je tudi zame," odgovorim in se smejem. "Veste kaj, kapitan—narediva malo pogodbo. Ako jaz na teh hlokih umrem, vzemite vi ves moj denar, ki ga imam v žepu (imel sem le neka drobca) v žepu; ako vi umrete, bo pa vaš denar moj. Kako se vam to dopade?"

"Eto ti opet Kranjca, koji zna dobro računat kar brez papirja in peresa! V skatli je nad 45.000 goldinarjev, pa bom s tabo pogodbo delal, ki imaš mogoče le par goldinarjev. Vse, dečko moj, ta denar ni moj, ampak lastni-kov parnika. Toda ako jaz tukaj umrem, vse to naj bo tvoje, ker parnik je bil itak zavarovan, mogoče še za več kot je bil vreden in lastniki ne bodo na izgubi. Ako pa ti umreš, si za tvoj de-

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2837-38 So. Lawndale Ave.

Chicago 23. Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHER, tajnik bol. odd. 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRIHOVNIK, direkt. mlad. odd. 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik Box 84, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik 3587 W. 65th St., Cleveland 2, Ohio

Districtni podpredsedniki
JOS. CULKAR, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje 7935 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje 3979 Randall St., St. Louis 7, Mo.
URSULA AMBROZICH, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šest okrožje 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor
MATH PETROVICH, predsednik 253 E. 131st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL 2837 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. LOTRICH 1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISICH 709 E. 26th St., Euclid 17, O.

Poradni odbor
ANTON SHULAR, predsednik Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH 213 Tenser St., Luterne, Pa.
FRANK BARBIC 19511 Mushok Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW VIDRICH 708 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK 778 E. 18th Street, Cleveland 19, Ohio

Nadorni odbor
FRANK ZAITZ, predsednik 2831 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MEDVESEK 15613 Upton Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW GRUM 17182 Snowden, Detroit 18, Mich.
JOHN OLIP 331 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI 38 Westclox Ave., Peru, Ill.

Glavni odsvetniki
OR. JOHN J. ZAVENTNIK 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

nar ne bom mogel kupiti niti tobaka.

"Ne tukaj, kapitan, pa da imam milijon dolarjev. V tem mestu so vse trafike za vedno zaprte. Ako pa kdaj prideva v kako drugo mesto, si boste lahko kupili za moj denar tudi vžigalice poleg tobaka."

"Ej, kako je moder ta moj Kranjac!" (Se nadaljuje.)

Nemci zidajo podzemljake tovarne

London, 11. nov. (ON).—Nemci si prizadevajo zidati obnoviti industrijo porušenega ruskega ozemlja na ta način, da zidajo velike tovarne pod zemljo.

Dela pri zidanju teh podzemeljskih tovarn, katere angleški zračni napadi močno ovirajo, se nadaljujejo dan in noč z mrzlo naglico. V te okraje pošiljajo Nemci čedalje večje množine tujerodnih delavcev.

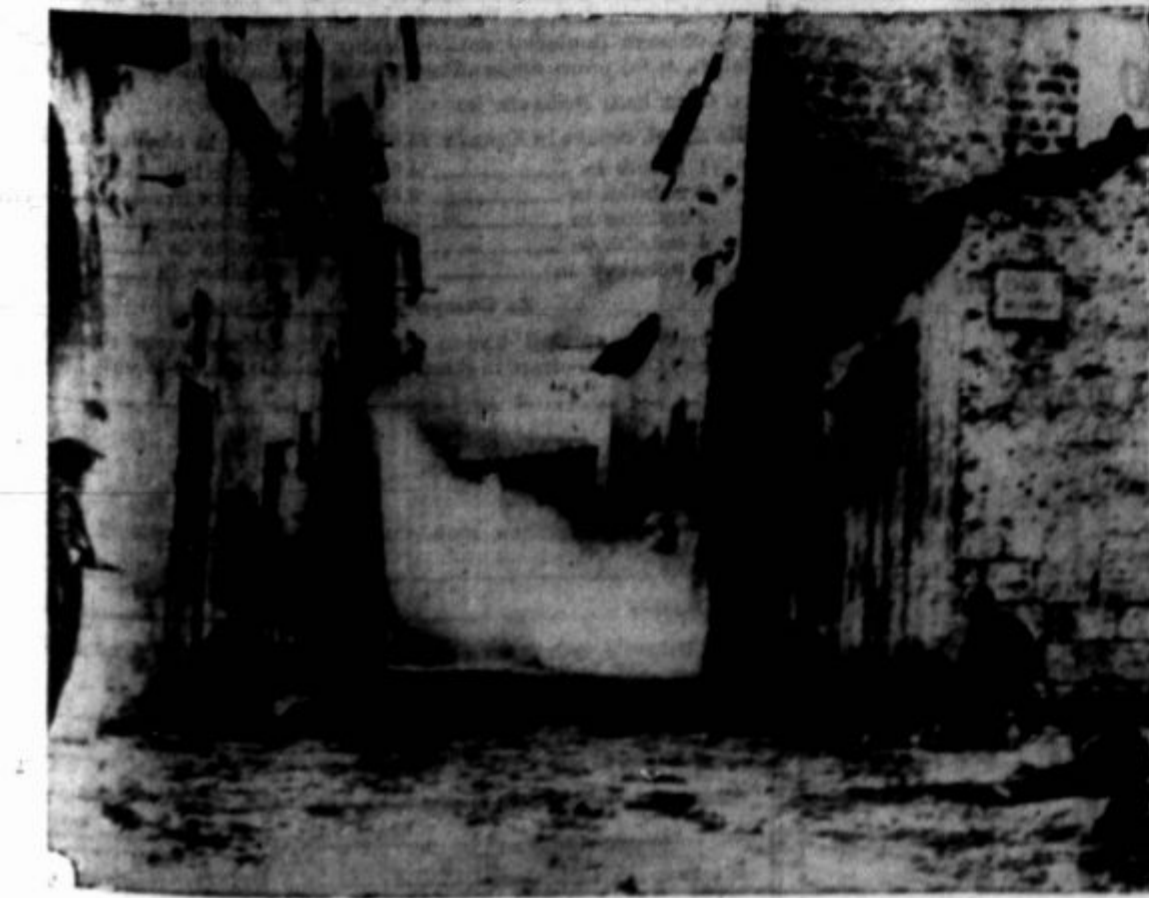
Po informacijah, ki prihajajo iz Nemčije same, poskušajo zgraditi čele podzemeljske tovarne v okraju Essena, ki je popolnoma porušen.

Tukajšnji strokovnjaki so mnenja, da nekatere manj ali pa le deloma prizadete tovarne na ruskem ozemlju še vedno delajo in morejo še vedno dobavljati manjše količine vojniš dobav. Da bi pa Nemcem moglo uspeti, da sezidajo tovarne večjega obsega pod zemljo, o tem vsakdo dvomi, kajti tako podjetje bi bilo tudi v mirnem času ogromna stvar kljub temu, da je bilo takrat na razpolago dovolj strojev, orodja in delavcev.

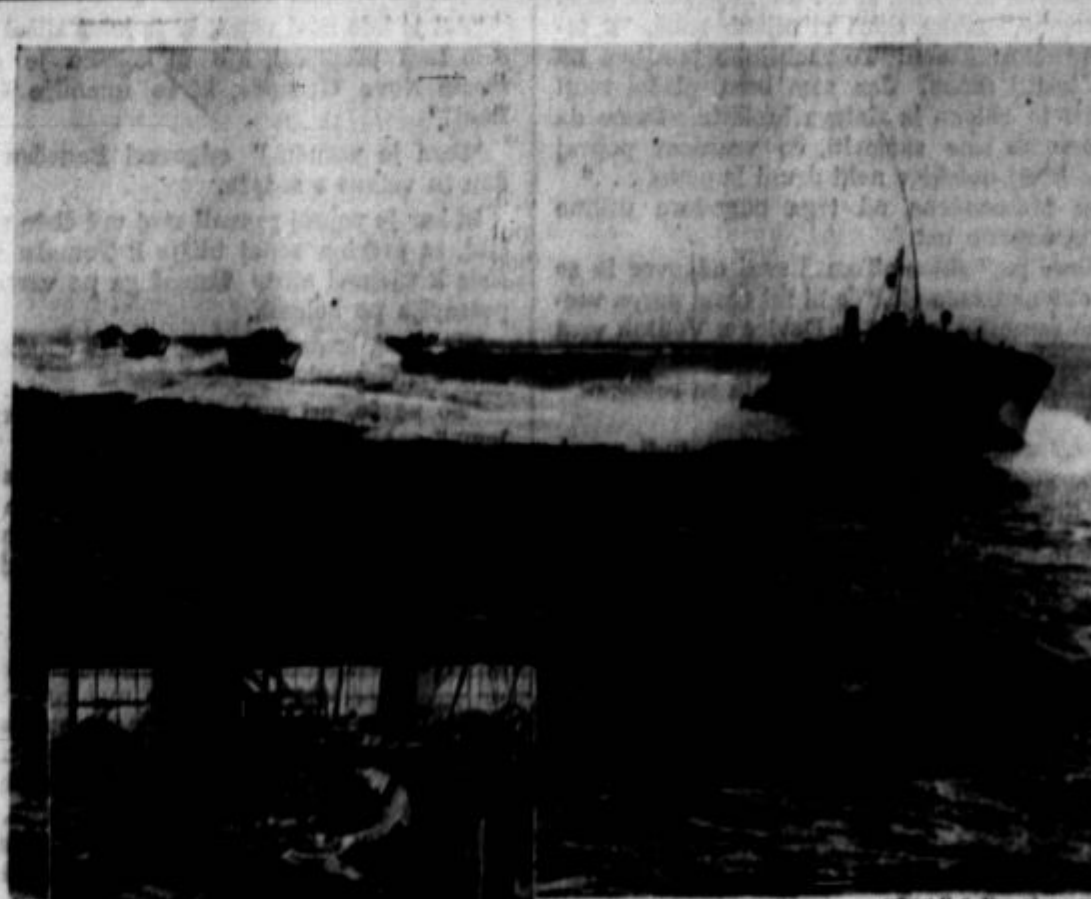
ZASTONJ reumatizma

Trpite li bolečine v udih, sklepih, trpite velike bolečine ob spremembah vremena—sedaj poskusite brezplačno ROBBE tablete, na tisoče jih vživa še nad dvajset let in dobili so v njih pomoč proti bolečinam reumatizma in vnetja živcev.

Pozor! Hvalislim tega lista
Ako le niste poskusili ROBBE tablet, sturite to SEDAJ, na nalo odgovornost. Dovolite, da vam pošljemo popoln seznam 34 tablet PHOTO. Ako niste popolnoma zadovoljni z njih uspehom—vrnite nam ostanki in nam ne dolgujete zato ničesar. Ne polistajte denarja, polistite nam sama vaše polno leto in naslov na: ROBBE Products Co., Dept. F-14 1798 W. Farwell Ave., Chicago 45, Ill. —(Adv.)

Angleški vojaki v akciji v italijanskem mestu Nocetlettu.

(Official U. S. Navy photograph)

V čitakem tovarniškem okrožju pomaga elektrika izdelovati gonilno zadržje za motorje P. T. parnikov.

Novi električni stroj, razbilen za varjenje delov aluminijevih delcev, opravo za mornarstvo P. T. parnike.

Orjaški pritlikavci U. S. mornarice

Kakor strela, odskakujoči in zaletajoči se, drve P. T. parniki v bitno bojno igro za uničenje velikih japonskih vojniš parnikov. Ta pritlikavci vojni parniki U. S. Mornarice je dosegel slavo med natimi bojevniki in zahteva se jih več in več.

In ta zahteva bo odpravljena. Električna sila, energija vojne produkcije, je hitro na delu. Pospešuje operacije izdelovanja rezanja in brušenja varjenja in kovanja—primerjanje in sestavljanje. Električna sila pomaga hitreje skonstruirati P. T. parnike v masni produkciji.

Električna sila pospešuje vojno produkcijo.

Elektrika je v vojni — ne tržite je!

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

Zalaga neobhodno potrebno električno silo za vojno produkcijo v Chicagu

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J. o

(Se nadaljuje.)

Vsa iz sebe se vzpne jetnica:

"Ti sam molči, brezbožni! Moja Črna gospa je rešila iz tvojih rok več, ko moje življenje, rešila je moje devišstvo, ki si je moral spoštovati vkljub svoji moči in svojemu vlačugarstvu in vlačugarski pomoči svoje potepene propadle Device!"

Na že itak razpaljenega in pobesnelega Tomaža je ta nova žalitev najsvetejšega učinkovala, kakor iskra na nabasano musketo. Že v tem trenutku je počilo in tako se je zgodilo, da je Tomaž izgubil v enem hipu pridobitve vseh dvanajst tednov. Juana stoji zaničljivo vzravnan, zasmehljivo in zmagovalno upira svoje lake v bok in je vsa hladna in previdna, Tomaž je pa izgubil svojo hladnost in vre, vre.

Tomažu se zdi, da se mu ona ponuja, kakor v zasmeh, ker mu ne pripisuje poguma za napad. Tako izzivan zaigra. Nanjo plane, kakor je planil že dvakrat. To pot pa je skok tako nepričakovano nagel, da prevrne Tomaž dekleta na posteljo, še predno se zavé, da je napadena. Toda ženski, ki se brani, ne pride iz lahkega do živega, zlasti če nisi odločen na najskrajnejšo silovost. Tomaž pa res ni bil odločen, kajti pri prvem boleznem vzkliku svoje žrtve je popusti železni prijem njegovih pesti, ki stiskajo nežno zapetje dekletovo, in zvrata svoje koleno, ki je mečkalo mehko telo. V teh borbah moškega z žensko je pa vedno tako: Kdor se prvi umakne, je že izgubljen. Tudi sedaj je bilo tako. Ko je dosegla prvi odlog, se je Juana spretno okoristila z njim. Vpila je, kakor na raznjo, čim je spoznala, da postaja položaj zanj opasen in s svojim vpitjem je prisilila napadajočega zaljubljenca, da je spustil vse svoje uspehe iz rok. Pri takšnem položaju izid bitke ni mogel več biti dvomljiv.

Končno poražen se je štiri minute pozneje Tomaž že vzdignil in pričel svoj umik. Čim se je Juana izvila nasilnemu obljemu, je stala skoraj istočasno, kakor Tomaž na nogah. Ustrašila se je to pot pošteno. Toda zmagaja ji zopet vrne staro predrznost. Ostro zareži:

"Kaj ti nisem pravila," vpije nad Tomažem, "kaj ti nisem rekla, da ne premore tvoja Devica od vrat ali od ogle ničesar proti moji Črni gospe iz Macarene? Proti moji Črni gospe, ki bo še tudi nadalje štivila moje devišstvo, in to uro ji zaobljubljam, da ji takoj po svojem povratku v Ciudad Real darujem obleko celo iz zlatega brokata!"

Tomaž je bil že skoraj skozi vrata. Pri teh besedah pa se obrne, kakor da ga je pičila kača. "Bogme," sikne skozi stisnjene zobe, "k temu pravim: Amen! To zaobljubo jemljem na svoj lastni račun. Jaz sam bom plačal tvoji Devici to obleko iz zlatega brokata. Samo da mi ona ne sme zameriti, če vzamem poprej mero k tej obleki v neki drugi kapelici..."

Vsa presenečena od tega odgovora utihne Juana odprti ust.

"Sicer pa," sklene Tomaž svoj odgovor in se to pot zopet zasmee, "če bi mi Črna gospa vsejedno zamerila, mi bo že Devica z Velikih vrat pomagala, da dobim odpusčenje."

Pri teh besedah zalopne vrata za seboj.

V oštariji "Pri plešči želvi" so tudi nocoj, kakor po navadi, sedeli Eduard Bonny, imenovan Rdečebriadi in njegova ljubica Mary Rackam, Benečan Loredan in Filibustec iz Olerona, oni iz Dieppe in še mnogi drugi pustolovci, vsi možakarji čestitega imena in velikega ugleda. Tomaž pa, ki vstopi tudi nocoj v družbo,

je nekoliko drugačen ko po navadi in vzbuja zato splošno pozornost. Navadno je namreč molčec in odločno čepraj še dovolj prijazno odklanja prevelike zaupljivosti tovarišev. Danes je pa čudovito podjeten, kakor petelin prikoraka in divje gleda okrog sebe. Pri mizi pograbl za stolicu in bolj pade nanjo, ko sede, si naroči vrh hladnega vina in ga izpije na dušek. Poprej pa ni nikogar pozdravil. Niti dobrega večera ni voščil nikomur. Vsi začudeni Filibustejci opazujejo doleca.

Ko je Tomaž izpil vino na dušek, vrže vrh ob tla, da se razleti na drobne kosce.

"Kaj to pomeni?" ga vpraša Mary Rackam, ki je imela hitrejši jezik ko možki.

Toda Tomaž ji niti ne odgovori. Morda je sploh ni slišal.

"Bratje!" klikne naenkrat in se ozre na okrog s pogledom kakor blisk. "Bratje! Ali ste se tudi vi kakor jaz naveličali, da drsate hlače po teh klopih in le praznite svoj žep, namesto da si ga zopet enkrat napolnimo? Če je tako, potem spadate k meni in jaz sem vaš! Napreji! Izpijmo svoje vrče in potem z mize z njimi! Čujte me sedaj vsi, ko vas vprašam: Kdo od vas hoče, da sem mu kapitan in da se z menoj pogodi za lepo in pošteno podjetje, pri katerem obogatimo, če je božja volja in našega patrona!"

Prvim Tomaževim besedam je sledila smrt na tišina, da bi bil slišal past šivanko na tla. Sedaj pa se dvigne viharo tuljenje. Filibustejci kinejo s svojih sedežev kakor spuščene vzmeti, tulijo navdušenja in mahajo s svojimi puškami. Pri njih je namreč od nekada veljala navada, da se ne ločijo od svoje puške, v gostilni ne in ne v bitki. Celih pet minut traja vihar, da se ne razume niti besedica. Končno pa prevpije ostri glas Mary Rackam ves ta šunder:

"Hura!" cvili. "Pri hudiču in njegovih veterih repih! Kapitan Tomaž, pri tem pohodu bom tvoj matroz, če me ne odbiješ! S teboj pojdem, kamorkoli, in kakor daleč pojdeš, pojdem s teboj, četudi v smrt ali v najgloblje dno pekla!"

Ostali preklinjaje in razgrajaje v zboru pritrjujejo tem besedam. Tomaž se ponosno spomni, kako mu je na sličen način pritrjevalo še pred nedavnim njegovo lastno moštvo na "Le-pi podlasci", vsakokrat pred zmagi, in tudi to pot mu je srce zaigralo v vojaškem, zmagoslavnem veselju. Še-le mnogo časa pozneje končno udari s pestjo po mizi, da ukaže molk. Potem pa vpraša:

"Ali je kdo med vami, ki je kdaj slišal ali se celo sam prepričal, kje in kakšno je glavno mesto Nove Granade, ki se imenuje Ciudad Real?"

"Sam je poznam," odgovori Benečan Loredan in vstane s sedeža.

In ker je poprej praznil svoj vrh čisto zadaj v izbi, se prerine sedaj bližje k Tomažu in prisede k njegovi mizi. Tomaž ga pa vzradoščen potreplja po kolenih.

"Ti torej, brate Loredan, poznaš Ciudad Real na Novi Granadi?"

"To pa že, pri svetem Marku in njegovem levu," potrdi Loredan svoj prvi izrek. "Pa še več treba, da izveš, kajti ne samo, da sem že slišal o tem mestu, ampak v njem sem bil in več ko enkrat, ter je gledal na lastne oči, jaz, plemeniti gospod Loredan iz Benetk, sedaj Filibustec!"

(Dalje prihodnjic.)

FRANCIJA

in francosko ljudstvo

C. PETELIN

(Se nadaljuje.)

Francozozi ne gre za to, da si napolni trebuh, temveč hoče, da uživa jezik, kar šele razveseljuje srce. Povsod, tudi v najmanjših krajih—lahko najdeš gostilno s kovinasto tablo francoskega touring-kluba z napisom "Prva nagrada v kuharskem tekmovanju" ali "Izven konkurence" itd. So leksikoni brez vsakih oglasov, kjer so povedane ocene hotelov in gostiln v posameznih okrajih in tudi ceniki. Ti leksikoni so vedno na tekočem. Če dobiš to knjigo, je dobro, da jo v gostilni položiš poleg sebe na mizo—toliko boljše boš postrežen.

Poleg raznih krajevnih specialitet se deli francoska kuhinja na masleno, oljno in masno kuhinjo. Po neprestanih poskusih goje na različnih krajih tiste stvari, ki tam najbolj uspevajo, da si prihranijo stroške za umetno ogrevanje i. dr. Ista živila

goje v različnih pasovih, da so skoro ob vsakem letnem času na razpolago za nizke cene: najprej pride n. pr. zelenjava iz Alžira, potem z rivijere, nato iz doline Garonne, Bretagne in končno iz pariške okolice. Promet z živili je posebno skrbno urejen; taki tovorni vlaki vozijo z brzino 80 km, nekatera živila kakor ribe in rake prevažajo z letali.

Najvišje načelo tudi gostilni-

ške kuhinje je, da se vsakdo res dobro najde, da je poceni. Zato se servira bel kruh vedno na prosti izbiri in brezplačno. Kruha ti dajo ne samo zato, da prigrizuješ, temveč da tudi z njim pobrišeš krožnik. Kdor ne pobriše s kruhom krožnika, da je spet kakor čist, se smatra za neolikanca ali zapravljivca. V starih gostilnah je običaj, da menjajo krožnik samo pri ribi.

Nobene jedi ni brez pijače.

Ameriški in kitajski vojak počivata v džungli v severni Burmi.

Vino spada k vsaki jedi. Tudi otrokom ga dajo. Vojaki v vojašnicah ga tudi redno dobivajo. Francoski učenjaki so izračunali, da alkohol v vinu, ki ga v zmerni meri užije človek pri jedi, zgori takoj v želodcu in da sploh ne pride v kri. Če kdo ne prenese vina, pije mineralno vodo. Francija je dežela mineralnih vod. V Auvergni so mineralni vreli v vsakem kraju; samo en del trgovsko izkoristijo. Še v pariških delavskih okrajih dobiš v vsaki trgovini z živili po dvajset različnih vrst mineralnih vod. Je pa mineralna voda dražja od vina. Kajti vino je že vračunano v kosilo in sicer na deželi še vedno v poljubni količini, vodo je pa treba posebej plačati.

Za kosilo in večerjo dobiš celo vrsto jedi in na koncu črno kavo. Navadno se nič ne izbira. Sedeš za mizo in mirno in zaupljivo čakaj, da se ti zvrste vse jedi. Samo v večjih hotelih ti zgolj radi forme pokažejo vrstni red. Skrajno netaktno je vprašati po ceni: gostilničarja bi vso noč mučila vest, s čim je zaslužil tako nezaupanje in bi se končno potolažil, da je moral biti to neumen tujec, morda še celo Anglež, ki sploh ne ve, kaj se pravi dobro jesti. Angleži so jim nesimpatični že zato, ker Francoz ne trpi mrkih, samih vase zaprtih ali ošabnih ljudi, in želi, da gost govori z njim. Za francoske gostilne velja pravilo: govori z gospodarjem ali natakarjem ali kletarjem in ti bodo gotovo prinesli še kaj izbrane-ga. Izogibati se je treba vseh lokalov, ki žive od tujkega prometa.

Pa ne mislite, da je kosilo iz več jedi samo za "gospode". Tako kosilo v gostilni si prav tako privoščijo zidar kakor nižji uradnik. Takozvani menu je običajno kosilo povsod.

V francoski kuhinji je na dnevnem redu riba. Pripravlja jo jih na najrazličnejše, mojstrske načine. Za vsako vrsto rib, ki jih pečejo na ražnjo, izbirajo radi posebna drva, kajti duh od lesa tudi vpliva na okus. Najboljši je tisti les, ki gori brez dima, to je les suhe vinske trte. V Parizu imate gostilno "Au fagot de saumon"—"Pri buturi vinske trte", kjer se baje uporablja samo to kurivo.

V boljši krčmi postrežejo k različnim jedem, ki jih užiješ med kosilom, tudi različna vina. K ribi dobiš reznega belega vina, k pečenki oljnatega bor-dojca, k perutnini kozarec težkega burgundca, v čigar temni rdeči barvi se svetli kot nekaj zlatega, nato kozarec šampanjca in k neizogibni kavi čašico konjaka.

Tujec, ki ne zna francoski in nima znanec, ne bo kar tako našel dobre gostilne. Na priporočila tujskih vodnikov, portirjev i. dr. ne smeš nič dati, ker to so agenti s provizijo. Najbolje je iti v čedno malo krčmo, kamor zahajajo sami Francozi.

Naj v zvezi s tem povemo doživljaj nemškega književnika Distelbartha. Napravil je izlet v gorsko mesto Rodez, prestolico departamenta Aveyron. Aveyron je majhen departament, ki pa ima mnogo čudovitosti. Tu je najlepši in najgloblji kanjon v Evropi, romantična kotlina reke Tarn, ob njenem izlizu leži mestec Millau, mesto usnja za rokavice;

nedaleč od njega slavní Roquefort, v čigar skalnatih votlinah zori ovčji sir, ki ga doslej še nobena konkurenca ni mogla ponarediti. Te obširne naravne skale nate kleti, kjer vedno zori okrog 80.000 kg tega sira, ima in upravlja kmečka sirarska zadruga. Kmetje spravljajo ovčje mleko, ga skisajo, zmešajo s fino zdrobljenih, plesnivim belim kruhom in ga enkrat na teden oddajo za drugi. V skalnatih kletih zori potem sir več mesecev, da dobi svoj edinstveni okus. V teh krajih so tudi še ljudje, ki se bavijo s prastarim lovom in dreširanjem mladih sokolov. Po ogledu starodavnega mesta se je pisatelj podal na kosilo in nam tole pripoveduje:

Ob četrti na eno moraš priti h kosilu, to lahko gostilničar zahteva. Ob tem času mora vedeti, koliko gostov ima prehraniti, ker nič ne sme ostati in ker dobra krčma pogrehtih jedi ne sme servirati.

Igušnja me je izučila, da najde človek v ozkih ulicah podeželskih mest najboljše gostilne in da moraš napraviti velik ovinek okrog restavracije, ki vabi Angleže z napisom "English spoken". Krenil sem v gostilno, kjer so sedeli kmetje iz okolice, ki pridejo na nedeljo v mesto po opravkih in si hočejo privoščiti dobro kosilo.

Sedel sem za dolgo mizo, pri kateri so sedeli na drugem koncu štirje ljudje. Natakarcia, bujna blondinka, me je vprašala, če želim kositi, in na moj pritrdilni odgovor mi je rekla, naj prisedem k onim štirim. Prinesla je skledo juhe, liter rdečega vina in hlebec belega kruha in povabila, naj začnem. Nato je prinesla kot predjed neke vrste salamo z maslom in solato iz čebule in paradižnikov.

Nato se je začelo šele pravo kosilo. Najprej je prinesla pečeno klobaso, spet za vseh pet sveže pripravljeno. Tedaj sem šele spoznal, da tvorim z onimi štirimi pojedinsko tovarišijo. Medtem je prisedel še en kmet in čez nekaj časa opozoril gospodarja, da še ni dobil vina. "Saj stoji steklenica na mizi!" je odvrnil gostilničar. Steklenica je stala pred menoj in v nevednosti sem napravil to nevljudnost, da nisem natočil novemu gostu. On si pa iz vljudnosti ni mogel sam natočiti. Potem je ves čas menil kot tujcu prvem natakarcia.

Nato je prišel telečji naravni zrezek, spet cel kos za vseh pet pečen. Bil je dobro zabeljen z mastjo in čebulo. Natakarcia je spet postavila polno steklenico vina pred nas, čeprav še prve nismo izpili.

Medtem ko smo čakali na naslednjo jed—v dobri krčmi se vse svede, med samim kosilom pripravljajo—prigrizovali kruh in pili vino, sem si ogledal svoje "kumpane". Na moji strani sta sedela dva mlada moška v precej novih športnih oblekah, zelo močna, z živimi očmi in prikupnim obnašanjem. Nasproti je sedel parček, ki je ves čas molčal. Sosed je začel pogovor z menoj. Bil je kmečki sin, ki se je s tovarišem v avtomobilu pripeljal

Razni mali oglasi

ŽENSKÉ ZA LAHKO tovar. delo. Alonzi Furniture Co., 1832 Hubbard.

STROJNI delavci, mizarji in finiserji. Alonzi Furniture Co., 1832 Hubbard.

POTREBUJEMO ŽENSKÉ

ZA

čiščenje uradov

Stalno delo sedaj in po vojni

48-urno tedensko delo

IZREDNO DOBRA PLAČA

DELO STALNO

ALI ZAČASNO

IZVRSTNO

DELOVNO

STANJE

Oglasite se v našem uradu

BRANCH EMPLOYMENT OFFICE

1250 Milwaukee Avenue

Ni treba nič plačati za uposlitev.

v mesto, da kupi neke nadomestne dele za motor. "Sicer bi bilo bolje, da bi vso nedeljo spal, toda če človek kaj potrebuje..." Govorila sva o letini in poljedelskem delu.

Med pogovorom nam je prinesla natakarcia mlado pečeno gos z debelim belim fižolom, spet imenitno zabeljeno. Dekle od tistega parčka je reklo, da ne more več, da je že samega fižola toliko, da bi se lahko vsi najedli. Pa nismo bili še nič preobloženi ali zaspani. Najbrže imajo zaslugi na tem vino, čebula in kruh.

S solato nam iz neznanih vzrokov niso postregli, morda ni bila dobra. Vprašati po tem bi bilo nevljudno; gostilničarja, ki jasno pokaže, da hoče dobro postreči gostom, ne smeš žaliti s takimi vprašanji.

Prišel je še sir: cantal. To je kravji sir iz tega kraja. Nato sveže breskve. Potem črna kava in steklenica konjaka zraven. Bilh smo dobre volje in prav nič zaspani.

Parček nasproti je odšel. Povedali so mi, da sta to poljska delavca, Poljaka. Govorili smo o poljskih delavcih. Poljaki, so rekli, so pridni in zanesljivi, toda domači nikakor ne postanejo. Zato jih nimajo radi. Saj sčasoma jih ne bodo več potrebovali, mi pravi sosed. Ljudje se spet vračajo iz mest na deželo in pri sedanjih strojih ni treba več toliko človeških delovnih moči, stroje za košnjo trave, za obračanje mrve, za žetev in mlačvo ima zdaj vsak kmet.

Ko je prišel čas plačevanja, je vsakdo plačal za to obilno jed in pijačo (vsak je spil po 1 l vina) po—dvanajst frankov. To je bilo v letu svetovne krize 1934. 8. julija.

"Doživljam kakor ta, doživljam človek povsod v Franciji; to ni so nikakoli privilegiji posameznih pokrajin. Vse pokrajine so se učile druga od druge. Iz velikih skupnih izkušenj je zrastle skupne znanje; neka znanost, še več:

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerno, unikatno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto naročnine. Ker pa člani še plačajo pri azenentu \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je v resni lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži, drisave in Kanado \$6.00	Za Čitac in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.50
2 tednika in 3.60	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.50	4 tednike in 2.70
5 tednikov in ni	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Prišlečno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Drisava

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐